

Panenské Břežany – jedno z hospodářských center kláštera sv. Jiří na Pražském hradě

Studie se věnuje vývoji statku Panenské Břežany, který byl dlouhodobě součástí majetku kláštera benediktinek u sv. Jiří na Pražském hradě. Časově je vymezena počátkem 13. století, kdy lze s jistotou tuto lokalitu nalézt v majetku svatojiřského kláštera, a koncem 18. století, kdy byl klášter reformou Josefa II. zrušen. Studie přibližuje klášterní majetek v Břežanech a okolí s důrazem na prebendy vymezené sboru svatojiřských kanovníků ve středověku, ztrátu těchto lokalit během husitství, následnou restituci a upevňování pozice Panenských Břežan jako jednoho z hospodářských středisek kláštera v novověku. Pro tuto závěrečnou dobu si rovněž všímá hospodářských poměrů na tamních selských gruntech i barokní výstavby kaple a zámku.

Karin Pátrová, Panenské Břežany – one of the economic centres of St. George's Convent at the Prague Castle

The study focuses on the development of the estate of Panenské Břežany, which had, for a long time, been part of the property of St George's Convent for Benedictine nuns at the Prague Castle. The period studied begins with the early 13th century, when the estate was definitely recorded as part of the property of St George's Convent, and ends with the late 18th century, when the convent was abolished under the reform of Joseph II. The study depicts the convent's property in Břežany and its surroundings, focusing primarily on prebends designated for St. George's group of canons in the Middle Ages, the loss of the property in the Hussite era, followed by the restitution of the property and the strengthening of the position of Panenské Břežany as one of the economic centres of the convent in the Modern Period. The study also focuses on the economic situation at rich peasants' homesteads in the area and on the construction of a Baroque chapel and a castle in the Modern Period.

PETR ŠMÍD, Sexuální delikty před městským hrdelním soudem v Brandýse nad Labem na přelomu 17. a 18. století

Cílem studie je přiblížit obranné strategie obžalovaných, kteří stanuli před hrdelním soudem města Brandýsa nad Labem v kauzách sexuální delikvence. Autor se snaží analyzovat postup městské rady v rámci hrdelních pří i ve sporech týkajících se lehčích kriminálních deliktů (např. smilstvo). Autor volil při zpracování archivního materiálu narativní přístup, který zprostředkovává mluvu pramenů a zároveň umožní objasnit role jednotlivých aktérů, kteří se účastnili hrdelní pře. Dílčí závěry platné pro práci hrdelního soudu v Brandýse nad Labem jsou dále komparovány s výsledky domácího a zahraničního bádání o kriminalitě v raném novověku.

Petr Šmíd, Sexual delicts in front of the Municipal Court prosecuting capital cases in Brandýs nad Labem at the turn of 18th century

The aim of the paper is to depict the defence strategies of the defendants who appeared before the capital court of the city of Brandýs nad Labem in sexual delict cases. The author attempts to analyse how the city council proceeded in capital cases and in cases regarding less severe criminal delicts (e.g. fornication). In the paper, the author uses a narrative style

allowing the archive sources to tell the story themselves. At the same time, this style helps to clarify the roles of the individual participants in the capital cases. The author then compares the partial findings applicable to the work of the capital case court in Brandýs nad Labem with findings of studies on delinquency in the early Modern Period carried out by researchers in the Czech Republic and abroad.

VERONIKA KUCROVÁ, Přírodní prostor Libře a okolí v raném novověku (lokální mikrosonda)

Studie sleduje změny přírodního prostoru okolí malé vsi Libeř ve středních Čechách v raném novověku. Pro období 16.–19. století se zachovala řada dokumentů, které umožňují zjistit řadu informací o proměnách extravilánu obce. Jde převážně o katastry, gruntovní a pamětní knihy. Důležitým zdrojem jsou rovněž archivní mapy – tzv. 1. vojenské mapování a indikační skica stabilního katastru. Díky kombinaci údajů z různých pramenů mohlo být zkoumáno vytváření hranic obce, hospodářské využití jednotlivých typů pozemků, případně jejich odlišné vlastnictví. Výsledkem práce je naznačení změn krajiny v bezprostřední blízkosti vesnice v raném novověku a rovněž vypovídací možnosti dostupných pramenů k tématu proměn krajiny. Studie vychází z části upravené diplomové práce.

Veronika Kucrová, *The landscape at Libeř and environs in Early Modern Period (local micro-survey)*

The paper monitors changes in the landscape surrounding the small village of Libeř in Central Bohemia in the Early Modern Period. A wide array of documents have been preserved from the 16th–19th centuries with a lot of information on the alteration of the extra-urban spaces of the village. The documents include namely cadastres, registers of farmstead owners and their families and commemorative books. Archive maps, i.e. the so-called first military mapping and indicative sketches of the ‘stable land cadastre’, are another crucial source. Thanks to the combination of information from various sources, it was possible to study the formation of the village borders, the use of individual types of land for farming and various types of land ownership. As a result, the paper indicated the changes in the landscape surrounding the village in the Early Modern Period and also reported on the informative value of the available sources concerning the landscape changes. The paper draws on a partially modified diploma thesis.

ALENA CÍSAŘOVÁ SMÍTKOVÁ, Zbraslavsko v matričních zápisech z let 1651–1800. Demografická sonda se zřetelem k obci Lahovice

Cílem demografické sondy je zmapovat natalitu, sňatečnost a mortalitu ve Zbraslavském mikroregionu v rozmezí let 1650–1800 a pokusit se určit, jakými faktory byla ovlivněna. Zjištěné poznatky budou přiblíženy na modelové obci Lahovice. Podkladem pro výzkum jsou zápisy z matrik křtěných, oddaných a zemřelých farnosti sv. Jakuba Většího ve Zbraslavi z příslušných let.

Alena Císařová Smítková, *The Zbraslav region as depicted in the records of the birth, marriage and death registers in 1651–1800. A demographic survey with a special focus on the village of Lahovice*

The aim of the demographic survey is to map the natality rate, nuptiality and the mortality rate in the Zbraslav Micro-region in the 1650–1800 period and to attempt to define the

underlying factors. The findings will be demonstrated using the model village of Lahovice. The records from the registers regarding the baptised, the married and the deceased of the parish of St. James the Great in Zbraslav in the given period served as the source materials for the survey.

LENKA KOVAŘÍKOVÁ, Regulace vodních toků na brandýském panství ve vzájemné korespondenci Leopolda II. a Alessandra Manettiho

Je známo, že Leopold II. Habsbursko-Lotrinský se zabýval bonifikačními pracemi a regulacemi toků ve své původní vlasti, Toskánském velkovévodství. Ve svém nuceném exilu, který trávil nejprve na panství Ostrov nad Ohří a později na brandýském panství, nejen že se nepřestal zajímat o situaci a stav prací v Toskánsku, zajímalo ho řešení podobných problémů jinde v Evropě a v habsburské říši. Ale uvažoval i o regulaci vodních toků a eliminaci stojatých vod na jeho českých panstvích. Tento příspěvek se zaměřuje právě na tento aspekt Leopoldova pobytu na českém území. A to konkrétně na základě rozboru jeho plánu brandýského panství a korespondence s jeho hlavním toskánským inženýrem, Alessandrem Manettim. Po rozboru plánu a náčrtku řešení eliminace slepého ramene Labe je analyzována korespondence obou osobností z hlediska uvažovaných, plánovaných a realizovaných prací týkajících se hydrologického uspořádání Leopoldova panství.

Lenka Kovaříková, Regulation of streams at the demesne of Brandýs nad Labem as depicted in the mutual correspondence between Leopold II and Alessandro Manetti

It is a well-known fact that Leopold II of Habsburg-Lorraine was engaged in improvement works and the regulation of streams in his original homeland, the Grand Duchy of Tuscany. In his forced exile, which he first spent at the demesne of Ostrov nad Ohří and later at the demesne of Brandýs nad Labem, not only did he continue to be interested in the advancement of the works in Tuscany, but he was interested in how similar problems were being dealt with in other places in Europe and the Habsburg Empire. He was also considering the regulation of streams and elimination of still waters at his Bohemian demesnes. This paper focuses on this very aspect of Leopold's stay in the Czech lands primarily based on an analysis of his plans concerning the demesne of Brandýs nad Labem and his correspondence with his chief construction engineer Alessandro Manetti. What the paper analyses is first the plan and the draft regarding the elimination of an Elbe oxbow lake and then the correspondence of the two personalities dealing with the consideration, planning and implementation of works regarding the hydrological disposition of Leopold's demesne.

MARTIN HŮRKA, Vyšehořovice a voda. Nerealizovaná stavba mlýna, neznámý rybník a obecné vodní poměry v historii obce

Cílem práce je pojednat o vodních poměrech a vodohospodářství na území katastru obce Vyšehořovice – zejména o nerealizovaném záměru stavby moučného mlýna o dvou kolech z roku 1769, objevu „neznámého“ rybníka zaniknuvšího nejpozději před rokem 1689, ještě v 18. a 19. století existujících rybnících, starém prameništi v centru intravilánu dnešní vsi, regulačních a melioračních pracích při potoce Výmola doložitelných od druhé poloviny 19. století a snaze o vybudování nového rybníka či koupaliště ve druhé polovině 20. století.

Martin Hůrka, Vyšehořovice and water. Unconstructed mill, unknown pond and general water situation in the village throughout its history

The aim of the paper is to elaborate on the following: water management issues in the Vyšehořovice cadastral area, especially the unimplemented plan from 1769 to construct a flour mill powered by two waterwheels; the discovery of an “unknown” pond that had eutrophied by 1689 at the latest; ponds that still existed in the 18th and 19th centuries; an old spring area in the urban centre of today’s village; regulatory and ameliorative works at the Výmola Stream, which have been recorded since the second half of the 19th century; and the efforts to build a new pond or an outdoor swimming pool in the second half of the 20th century.

HELENA PINKEROVÁ, Proměna tradiční velikonoční obchůzky v obci Nová Ves u Prahy od čtyřicátých let 20. století do počátku 21. století

Článek pojednává o tradiční velikonoční obchůzce – řehtání ve středočeské obci Nová Ves v okrese Praha-východ. Na základě vzpomínek pamětníků a přímých účastníků rekonstruuje nejstarší doložitelnou podobu obchůzky ze čtyřicátých let 20. století. Sleduje její postupnou proměnu v následujících desetiletích jak po formální, tak i po obsahové stránce. Zkoumá její specifika i shodné rysy s dalšími variantami této dosud velmi rozšířené tradice a zaznamenává její současnou podobu.

Helena Pinkerová, The transformation the traditional Easter trick-or-treating underwent in the village of Nová Ves near Prague from the 1940s to the early 21st century

The paper depicts the traditional Easter trick-or-treating, or also called clapping, in the village of Nová ves in the district of Prague-East in Central Bohemia. Based on memories of contemporaries and direct participants, the paper reconstructs the oldest verifiable trick-or-treating in the 1940s. It looks into the gradual transformation that trick-or-treating underwent in the decades that followed, both regarding its form and content. It examines its specific characteristics as well as similarities with other demonstrations of this quite popular tradition and also depicts today’s trick-or-treating.

MICHAL PLAVEC, Francouzští vzduchoplavci během Jubilejní výstavy v roce 1891. Několik poznámek k přistání balonů v dnešním okrese Praha-východ

Přestože první balon s lidskou osádkou vzlétl z pražské Stromovky již v roce 1790, první balonoví piloti z Čech byli vycvičeni až o více než sto let později. Prvním impulsem k rozvoji české vzduchoplavby (balonového létání) bylo až konání Jubilejní výstavy v roce 1891 v Praze. Pořadatelé měli velký zájem, aby kromě jiných atrakcí během výstavy létaly také balony. První volba padla na německého balonového pilota Maximiliana Wolfa, který pro tyto účely postavil vlastní balon Kysibelka. První volná plavba ale skončila katastrofou a velkou ostudou. Pořadatelé urychleně pozvali do Prahy slavné francouzské vzduchoplavec Louise Godarda, Edouarda Surcoufa a později Eugena Taupina. Jejich lety balony, ať již upoutané (captif), nebo volné plavby, si právem zasloužily velkou pozornost návštěvníků a patřily k výrazným ozdobám Jubilejní výstavy. Tito francouzští balonoví letci také vyškolili první české piloty balonů Františka Hůlku a Ferdinanda Wandase. Od 23. července do 21. října 1891 uskutečnili francouzští letci přinejmenším třicet pět volných letů. V několika případech přistáli po startech z pražského výstaviště také na území dnešního okresu Praha-východ.

Přistání balonu byla v této době zaznamenána u Vysočan, Chval, Počernic, Drást, Kbel nebo Vinoře. Právě tyto lety přibližuje tato studie.

Michal Plavec, French aeronauts at the Prague Jubilee Exhibition in 1891. Several notes regarding balloon landings in today's district of Prague-East

The first manned balloon took off from the Stromovka Park in Prague as early as in 1790 but the first Bohemian aeronauts were trained more than one hundred years later. The first impetus that spurred the Bohemian airship navigation (ballooning) was the Jubilee Exhibition held in Prague in 1891. Apart from other interesting events staged, the organising team also eagerly wanted balloons to fly in the air during the Exhibition. The first person the team selected was Maxmilian Wolf, a German balloon pilot, who built his own balloon Kysibelka for this purpose. The first air navigation, however, turned into a catastrophe and ruined the organizers' reputation. They immediately invited the famous French aeronauts Louis Godard, Edouard Surcouf and later also Eugene Taupin to Prague. Their flights, both the captive flights and the free air navigations, rightfully deserved great attention from the exhibition visitors and were one of the top highlights of the Jubilee Exhibition. Moreover, the French aeronauts also trained the first Czech aeronauts – František Hůlka and Ferdinand Wandas. The French aeronauts set out on at least thirty-five free navigations from 23 July to 21 October 1891. After taking off from the Prague Exhibition site, they landed several times in what is now the district Prague-East. What is recorded is their landing in Vysočany, Chvaly, Počernice, Drasty, Kbely and Vinoř. These flights are the focus of attention of this paper.

RENATA KUPROVÁ, Podoba rustikální zástavby panství Škvorec v 18. století

Cílem příspěvku je na základě excerptce gruntovních knih přiblížit rustikální domy osmnáctého století na panství Škvorec. K popisu sledovaných skutečností je využito slovníkových hesel, v kterých jsou zdůrazněny především zvláštnosti mikroregionu.

Renata Kuprová, The rustic development at the Škvorec demesne in 18th century

The aim of the paper is to depict rustic houses at the Škvorec demesne in the 18th century using excerpts from registers of farmstead owners and their families. Vocabulary entries are used to describe the facts studied, with a special emphasis laid on the particularities of the micro-region.

JAROSLAV ŠPAČEK, Náhrobní kámen Filipa Rotcimera ve Staré Boleslavi

Příspěvek je zaměřen na neznámý náhrobní kámen nalezený v roce 2011 při záchranném archeologickém výzkumu v areálu kapitulního chrámu sv. Václava ve Staré Boleslavi. Neočekávaný nález bohatě reliéfně zdobeného náhrobníku datovaného rokem 1595 se vztahuje k osobnosti Filipa Rotcimera, působícího téměř čtvrt století ve službách císaře Rudolfa II. na bývalém brandýském panství, a je významným doplňkem k bohaté historii myslivosti a hájemství ve zdejších kraji.

Jaroslav Špaček, The Gravestone of Filip Rotcimer in Stará Boleslav

The paper focuses on an unknown gravestone discovered in 2011 during rescue archaeological research works carried out in the premises of the capitular church of St. Wenceslas in Stará Boleslav. This unexpected discovery of an amply decorated gravestone dated prior to 1595 is linked to Filip Rotcimer who served Emperor Rudolf II for nearly a

quarter of a century at the former demesne of Brandýs nad Labem and is a significant addition to the rich history of hunting and game preserves in the region.

JAN LOCH, Z heraldiky lesních a hospodářských úředníků panství Brandýs nad Labem na přelomu 16. a 17. století

Cílem práce je pohled do nově vybudované struktury a organizace lesní a hospodářské správy panství Brandýs nad Labem po jeho konfiskátu Arnoštu Krajířovi z Krajku a převzetí českou komorou. Vhodným personálním obsazením základních úřednických pozic byl dosažen hospodářský rozvoj tohoto panství, které v nově vybudované struktuře dosáhlo rozlohy, v níž setrvalo až do 19. století.

Jan Loch, From the heraldry of the forest and farming officials at the demesne of Brandýs nad Labem at the turn of the 17th century

The aim of the work was to provide insight into the newly formed structure and organisation of the forest and farming administration of the demesne Brandýs nad Labem after it was confiscated by the Bohemian Chamber from Arnošt Krajíř from Krajek. Thanks to the fact that suitable persons were appointed to its key posts, the demesne economy started growing as did the demesne's area, which the new structure of the demesne managed to retain until 19th century.